

"Zelfs toen zorgde taalstrijd voor regeringscrisis"

Koning Leopold III, 'not amused' wanneer z'n regering onder oorlogsdreiging partijpolitieke spelletjes speelt.

Nationaal Archief

Photo News

Terwijl het nu zo goed als duidelijk is dat een Duitse aanval nakend is - er zijn de in Maasmechelen gevonden aanvalsplannen, de inlichtingen uit Berlijn en de invasie in de neutrale staten Noorwegen en Denemarken - breekt in ons land een regeringscrisis uit. Over wat we tegenwoordig een communautair probleem zouden noemen. Koning Leopold is 'not amused'.

TEKST: ERWIN VERHOEVEN
FOTOREDACTIE: BART LEYE

Oorzaak van de politieke

problemen is een hervorming van het ministerie van Onderwijs. In februari 1940 heeft de socialistische minister Eugène Soudan een wetsontwerp ingediend. Voortaan zal elke ambtenaar van zijn departement - tot het niveau van de secretarissen-generaal - een tegenhanger van de andere taalrol krijgen. Zo kunnen alle Vlaamse zaken door Vlaamse ambtenaren behandeld worden en alle Franstalige zaken door Franstaligen. Deze Vlaamse eis is al lang ingewilligd en staat in het regeerakkoord van april 1939, maar de uitvoering liet op zich wachten.

De katholieke premier Hubert Pierlot - nochtans een zeer koele minnaar van dit soort maatregelen waarin hij de eerste stap naar het federalisme ziet - is voorstander. Deze toegeving aan de Vlamingen zal de nationale eenheid versterken, denkt hij. Maar binnen de liberale partij is er veel tegenstand. "Dit betekent het einde van België", meent voormalig onderwijsminister Octave Dierickx. In de Kamer stemmen twintig liberalen tegen de onderwijsbegroting. Dit betekent crisis, want premier Pierlot heeft de liberalen op voorhand gewaarschuwd dat het niet het moment is voor politieke spelletjes, en hij heeft opnieuw het vertrouwen gevraagd: "We kunnen niet verder zonder klaarheid te scheppen. Deze regering moet kunnen steunen op een gezond parlementair klimaat en op een duidelijke meerderheid die niet ter discussie staat."

Geen beste vrienden

Na een kort overleg beslist de kabinetsraad op 25 april 's avonds het ontslag van de regering in te dienen. Koning Leopold ontvangt de premier de volgende ochtend. De vorst mag Pierlot niet. Ruim een jaar eerder heeft hij er alles aan gedaan om te verhinderen dat de

stugge Luxemburgse katholieke de leiding van de regering nam. Zonder succes, Pierlot was op dat moment de sterke man binnen de katholieke partij. Twee uur na de eerste audiëntie sommeert Leopold zijn premier alweer naar het paleis. Hij overhandigt hem een brief. Een vlamme bolwassing. Pierlot wil de tekst aangepast zien. Leopold weigert eerst. Uiteindelijk komt er een compromis uit de bus.

"Mijn beste eerste minister.

Terwijl het leger waakzaam de grenzen bewaakt en de internationale toestand alle Belgen verplicht de onderlinge eenheid te versterken, is het moment slecht gekozen voor een openlijke regeringscrisis over binnenlandse politieke aangelegenheden. Ik zou tegen het hoger belang van het land ingaan, zo ik het ontslag van de regering aanvaardde, zo kort na de recente stemming in de Senaat, die bevestigt dat ons buitenlandse beleid tegemoet komt aan de wil van bijna gans de Natie. Ik verzoek u dus om onverwijld door te gaan met de inspanning die de regering al heeft geleverd en die het welzijn van het vaderland vereist.

Ik bevestig mijn vertrouwen in u en verzoek u me als uw toegewijde te beschouwen.

Leopold."

De regering geeft de brief vrij en voegt eraan toe dat ze "zich schikt naar de wil van de koning". De reactie van Leopold kan rekenen op algemene bijval in pers en publieke opinie. Maar het is nu duidelijk dat, aan de vooravond van de Duitse inval, premier Pierlot aan het hoofd staat van een zeer fragiele coalitie.

Wankel de oorlog in

De gevolgen daarvan zullen snel duidelijk worden. De regering zal

niet in staat blijken de beproeving van de meidagen als ploeg te boven te komen. Al staan we er aan de vooravond van de Duitse inval in zekere zin beter voor dan de Fransen. Bij hen zijn op 9 mei zowel premier Reynaud als opperbevelhebber Gamelin ontslagnemend.

De afloop van de regeringscrisis doet vooral de al zeer koele verhoudingen tussen de koning en de politici nog meer verkillen. Pierre d'Ydewalle, op dat moment kabinetschef van premier Pierlot, schrijft daarover in zijn memoires: "De koning had gelijk dat hij het ontslag van de regering weigerde. Hij had gelijk om de internationale toestand in te roepen. Hij had gelijk om een beroep te doen op de nationale eenheid. Wat ongelukkig was, zowel voor hem als voor ons, was dat hij de grote meerderheid van de Belgen gelijk gaf, tégen de politici. Hij viel de politieke klasse frontaal aan. Hij raakte haar in haar vlees, in de kern van haar wezen, in de bron van haar leven zelf: hij zette het kiezerskorps tegen haar op."

Een goeie maand later, in Limoges, zal de regering afrekenen met Leopold.